

KOLTAY ANDRÁS\*

## **A vallási közösségek védelme a magánjogban – *a lengyel abortusztörvény elleni tüntetés ügyének példáján keresztül***

### **1. Bevezetés**

A vallási közösségek védelme a rendszerváltozást követően sajátosan alakult. A blaszfémia büntetőjogi tilalma, amelyet a kommunista jogrendszer ideológiai okokból felszámolt, 1989-re jórészt kikopott a nyugati jogrendszerekből is, még ha a törvénykönyvekben formálisan megtalálható is maradt. A vallási közösségek védelmét a szélsőséges, veszélyes véleményekkel szemben az egyes társadalmi csoportokat általában védő tilalmak vették át, elsősorban a Büntető Törvénykönyvbeli (2012. évi C. törvény [Btk.]) közösség elleni uszítás tilalma. De ez a látszólag megfelelő megoldás a gyakorlatban kevésbé működött – a Btk.-tényállás alkotmányos értelmezése szinte alkalmazhatatlanná tette a gyakorlatban. A jogalkotó tehát más szabályozási megoldások felé fordult, amelynek betetőzését a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) kodifikációja és 2013-as elfogadása jelentette. A magukat megtámadva érző vallási közösségek tagjai a Ptk. alapján személyiségi jogaik védelmét kérhetik a bíróságtól, ha a szólásszabadság gyakorlása túllép a törvény – és a kapcsolódó alkotmányos gyakorlat – által védett kereteken.

A Ptk. szabályának újdonsága miatt eddig még kevés érdemi döntés született. Egy figyelemre méltó és jogerős ítélettel záruló eljárást részben Lábady Tamás kezdeményezett felperesként. Az eset már csak ezért is felkeltheti érdeklődésünket.

### **2. Az ügy tényállása és az Ítéletábla döntése**

A Lábady felperessége mellett zajló ügy tényállása a következő volt: a budapesti lengyel nagykövetség előtt az alperesek tüntetést szerveztek a lengyel abortusztörvény ellen, amelyen az I. r. alperes – nagy nyilvánosság előtt – püspöki ruhában

---

\* Egyetemi tanár, Nemzeti Közszerzői Egyetem és Pázmány Péter Katolikus Egyetem. A szerző köszöni Navratyl Zoltán, Szikora Tamás, Török Bernát és Udvari Erzsébet Xénia szakértő megjegyzéseit és kritikáit, amelyeket a kézirat első változatához fűztek, továbbá Reményi Édua szerkesztői segítségét.

„Járuljatok szentáldozáshoz!” felhívást intézett a jelenlévőkhöz, majd áldoztató papi tevékenységet imitálva, egy jól láthatóan címkézett, „abortusztabletta” feliratú zacskóból, „Krisztus teste” kijelentés kíséretében, fehér tablettákat helyezett az „eléje járuló” II. r. alperes, valamint mások nyelvére; a III. r. alperes kezében megafonnal asszisztálta végig a jelenetet, azt látható szimpátiával, mosolyogva támogatta, az I. és II. rendű alperesekkel szándékegységben segített annak felhangosításában.

A Fővárosi Ítéltábla ÍH2017. 53. szám alatt közzétett ítéletében az emberi méltóság és a vallásszabadsághoz fűződő jog sérelmét állapította meg a Ptk. 2:54. § (5) bekezdés alapján.<sup>1</sup> Az indokolás szerint:

„A sérelmezett magatartást objektív szemléletmóddal volt szükséges megítélni, az alperesek részéről kifejtett fenti magatartás egyértelműen a vallás meggyalázásának minősül. Ugyanakkor a gúnyolódó cselekmény nem mutatta meg az alperesek abortuszkérdésben elfoglalt álláspontját, az előadás részeként az abortusztabletta nyelvre helyezése a Krisztus teste közlés kíséretében nem volt értelmezhető az egyház abortuszvitában elfoglalt álláspontjának a kritikájaként sem. Ezért az abortusztablettával történő »áldoztatás« kifejezetten a felperesek vallását gyalázó alperesi magatartásként volt értékelhető, amely a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében meghatározott feltételeket kimerítette, a katolikus közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértette. A jogsértőnek bizonyult magatartás egyben a felperesek Ptk. 2:42. § (2) bekezdésében védett emberi méltósághoz fűződő jogát is megsértette.”

### 3. A vallásgyalázás (blaszfémia) büntetőjogi tilalma

Mielőtt a Ptk. vonatkozó szabályának [2:54. § (5) bekezdés] megfelelő értelmezését vizsgálnánk, és az ítéltáblai döntés helyességét mérlegelnénk, érdemes röviden áttekinteni a vallásgyalázó vélemények korlátozásának egyéb lehetőségeit a magyar jogrendszerben. Kiindulópontként figyelemre méltó, hogy a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága – az ítéltáblával egyezően – többször is megállapította már a vallásgyalázó véleményeknek a vallásszabadság jogával való összeegyeztethetlenségét. Az első ilyen döntést, amelyet a felperesek is felhoztak kérelmük alátámasztásaként,<sup>2</sup> az Ítéltábla figyelembe is vette saját döntése meghozatalakor. Fontos azonban azt is látni, hogy a strasbourgi bíróság nem személyiségi jogi sérelem tárgyában döntött, amikor a kérelmezők szólásszabadságának esetleges megsértését vizsgálta.

<sup>1</sup> 2.Pf.20.151/2017/3/II. – közzétéve: ÍH2017. 53. (Fővárosi Ítéltábla), előzménye: 70.P.22.286/2016/13. (Fővárosi Törvényszék).

<sup>2</sup> *Otto-Preminger-Institut v. Austria*, no. 13470/87, 1994. szeptember 20-i ítélet. L. még *Wingrove v. the United Kingdom*, no. 19/1995/525/611, 1996. november 25-i ítélet; *Í.A. v. Turkey*, no. 42571/98, 2005. szeptember 13-i ítélet.

A blaszfémia, a vallások elleni verbális támadás elfojtására irányuló jogi törekvések története hazánkban a török hódoltság idejéig nyúlik vissza.<sup>3</sup> Az első törvény, amely a káromkodást büntetni rendelte, a 16. század közepén született: a blaszfémia 1563. évi 42. törvénycikkben történt tilalmazásának indoka – igazodva egyébiránt a külföldi mintákhoz – „Isten haragjától való félelem és tehát Isten kiengesztelése”. A ‘káromkodás’ (értsd: istenkáromlás) a feudális és az újkori magyar büntetőjogban is tiltott volt.<sup>4</sup> Az 1791. évi javaslat külön fejezetet szentelt a szóval, írással vagy tettel elkövethető istenkáromlásnak mint büntetendő cselekménynek, és noha a javaslatból később nem lett törvény, egy döntő ponton áttörést hozott: a szakma nagyjai egyre inkább egyetértésüket fejezték ki abban, hogy az effajta cselekedetek súlyos fizikai büntetésekkel (testcsonkítás, halál) nem szankcionálhatók.

A büntetőjogi kodifikációs törekvések következő jelentős eredménye az 1843-as törvényjavaslat, amely az előző tervezettel ellentétben, eredetileg egy szóval sem említette a blaszfémiát. A fennmaradt írásos emlékek tanúsága szerint a javaslat<sup>5</sup> – országos ülésen tartott – vitájában az azt támogató, illetve ellenző vélemények is igen széles spektruma hangzott el. Így például a blaszfémia kihágásként büntetni rendelését kívánó vélemények között megjelent a „vallásosság és a jó erkölcs előmozdítása”, míg a szemben álló nézetek sorát erősítette az az álláspont, miszerint „hogya a káromkodás megbüntettetik, az a legvastagabb antropomorphismus, mintha az Isten is ember volna, és szeretet, harag, bosszúállás uralkodnék benne”.

Hasonlóképpen, eredetileg az 1873-as és az 1875-ös javaslatok sem szóltak a blaszfémiáról, ugyanakkor a törvényjavaslat vitája során az annak törvénybe iktatására irányuló szándék végül támogatást kapott. Így az 1878-as első magyar büntető törvénykönyv, a Csemegi-kódex büntetni rendelte azt, aki „Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz” (190. §). Emellett a kihágási büntető-törvénykönyv (1879. évi 40. törvénycikk) közvetve a káromlásról is szólt, és elzárással fenyegette azt, aki „az állam által elismert valamely hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, a vallásos szertartásra rendelt helyiségen kívül és nem a vallásos szertartás alkalmával, nyilvánosan meggyalázza, és ezáltal közbotrányt okoz” (51. §).

<sup>3</sup> A blaszfémia magyarországi történetéhez l. ANGYAL Pál: *Az Istenkáromlás*. Pécs, Püspöki Lyceumi Nyomda, 1902. 32–51.

<sup>4</sup> MEZEY Barna: A káromkodás bűncselekménye a feudális büntetőjogban. In: MEZEY Barna – DUNAY Pál (szerk.): *Fiatal oktatók műhelytanulmányai 8*. Budapest, ELTE, 1985; MEZEY Barna: A káromkodás (blaszfémia) a XVII–XVIII. század büntető jogszabályaiban. *Jogtörténeti Szemle*, 1986/1., 56–65., 56.

<sup>5</sup> L. ANGYAL i. m. (3. lj.) 42–46.

A magyar jogrendszerből a Csemegi-kódexszel a blaszfémiatiltalom is eltűnt, az 1989–90-es rendszerváltozást követően pedig nem került oda vissza, így ma kifejezett blaszfémiatiltalom nem létezik. Természetesen akadtak Magyarországon is blaszfém vagy blaszfémiába hajló nyilvános vélemények, műalkotások, egyebek, de ezek egyedi, elszigetelt eseteknek tekinthetők. A vallások, bármely vallás folyamatos, szisztematikus sértegetése, a hívők érzéseinek módszeres megbántása a széles nyilvánosság előtt ez idáig nem jellemezte a közéletet.

Ha a demokratikus nyilvánosságot és a közügyek vitáit védeni akarjuk, akkor semmiképpen sem korlátozhatjuk általában a blaszfém vélemény tartalmát, legfeljebb a vélemény kifejezésének módját tekinthetjük korlátozhatónak. Az *Otto-Preminger*-eset döntésének és folyamánainak leglényegesebb pontja az volt, hogy az indokolatlanul sértő, bántó vélemény, amely ráadásul semmilyen formában nem járul hozzá a közéleti vitákhoz, korlátozható.<sup>6</sup> Az „indokolatlan sértés” mint a szóláskorlátozást megalapozó tényálláselem nem idegen a szólásszabadság más területeitől sem, a becsülethez való jog védelme pl. szintén ismeri [Ptk. 2:45. § (1) bekezdés], de az egyéni jogok védelmén túl is lehet helye a szólásszabadság korlátozásának a vélemény formája, módja, stílusa alapján [l. az Alkotmánybíróság (AB) 33/1998. (VI. 25.) sz. határozatát].

#### 4. A gyűlöletbeszéd büntetőjogi tilalma

A „gyűlöletbeszéd” szót magát a jogszabályok nem használják, e kifejezés ma a közösség elleni uszítás (Btk. 332. §), az önkényuralmi jelkép használata (335. §), a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (333. §) és a nemzeti jelkép megsértésének (334. §) bűncselekményeire, a média-szabályozásban szereplő gyűlöletkeltés és kirekesztés tilalmára [a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény 17. § (1)–(2) bekezdése], valamint a Ptk.-ban nevesített „súlyosan sértő vagy kifejezés-módjában indokolatlanul bántó” jogsérelem bekövetkezésének [Ptk. 2:54. § (5) bekezdés] esetére vonatkoztatható.

A 30/1992. (VI. 10.) AB határozat alapján „közösség elleni izgatás” miatt azok a gyűlölködő kifejezések büntethetők, amelyek aktív ellenséges magatartás, indulat felkeltésére alkalmasak. A gyűlölet felkeltésének szándéka irreleváns, és az sem kell a bűncselekmény megvalósulásához, hogy a tényállásban elkövetési magatartásként szereplő „uszítás” kifejezetten „tevékeny gyűlöletre” mozgósítson, de az

---

<sup>6</sup> Robert A. KAHN: Mérlegelési jogkör a muszlimok számára? – A vallásgyalázás-vita az *Otto-Preminger-Institut v. Austria* nézőpontjából. In: Robert A. KAHN: *A gyűlölet szabadsága – amerikai és európai perspektívák*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 235–281.

elkövető tudatának át kell fognia azt, hogy magatartása eredményeképpen erőszakos cselekményeket követhetnek el. A védett jogi tárgy kettős: egyfelől a veszély ilyen fokú intenzitása sérti a köznyugalmat, másfelől az aktív magatartásra ösztönzés egyéni jogok sérelmének veszélyével jár. A gyűlölet felkeltése önmagában nem valósítja meg a bűncselekményt, ha nem alkalmas arra, hogy eredményeképpen tevőleges jogsértés következzen be. A veszély mértékét, amely igazolja a véleményszabadság korlátozását, nem határozza meg az AB – annyi bizonyos, hogy veszélyeztető, immateriális bűncselekmény lévén, akkor is megvalósulhat a tényállás, ha a közlés címzettjeiben még csak a gyűlölet érzése sem alakul ki, és végképp nem szükséges a tevőleges ártó magatartás tanúsítása vagy annak megkezdése, előkészülete. A büntethetőséghez elegendő csupán ennek objektív lehetősége, a közlés erre való alkalmassága, amely magában hordozza a közösség tagjait érő konkrét sérelem veszélyét.

A testület később, a 18/2004. (V. 25.) és a 95/2008. (VII. 3.) sz. határozataiban úgy döntött, hogy – hasonlóan az Egyesült Államok Legfelső Bírósága által kidolgozott *clear and present danger* doktrína lényegéhez<sup>7</sup> – kizárólag „az erőszakcselekmény nyilvánvaló, közvetlen veszélyével és az egyéni jogok sérelmével fenyegető cselekmények” büntetőjogi szankcionálását tekinti alkotmányosan megengedettnek.

A 2012-ben kihirdetett Btk. a tényállás elnevezését „közösség elleni uszításra” változtatta, míg a jogalkotó a tényállásban annyi módosítást eszközölt, hogy a védett közösségek között a magyar nemzetet, a nemzeti, az etnikai, faji és vallási csoportokon túl kiemelve szerepelnek a fogyatékoság, a nemi identitás és a szexuális irányultság alapján szerveződő közösségek.

Az Európai Unió Tanácsának a rasszizmus és az idegengyűlölet visszaszorítását célzó kerethatározata elvárja,<sup>8</sup> hogy az Unió tagállamai egységesen tiltsák a közösségek ellen irányuló erőszakra vagy gyűlöletre izgatást. Ennek megfelelően a Btk. 2016 óta hatályos rendelkezései büntetni rendelik nemcsak a csoportok, hanem az egyes csoportok tagjai elleni – a csoporthoz tartozásukra tekintettel való – elkövetést, illetve az elkövetési magatartás, a „gyűlöletre uszítás” túl, kiegészült az „erőszakra uszítással”. Amennyiben az eddig a „gyűlöletre uszítás” magatartásával kapcsolatban kialakult értelmezéseket a jövőben az „erőszakra uszítás” új elkövetési magatartására kell alkalmazni (ezt célozza a Btk. 2016-os módosításának javaslatához fűzött indokolás), kérdéses lesz, hogy a „gyűlöletre uszításnak” a joggyakorlat milyen új értelmet fog adni, és miként határolja el majd az „erőszakra uszítástól”.

<sup>7</sup> *Brandenburg v. Ohio* 395 US 444 (1969).

<sup>8</sup> A Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről.

Mindenesetre a lengyel nagykövetségnél sem erőszakra, sem gyűlöletre uszítás nem történt, a tüntetésen megjelenített vélemények nem buzdítottak erőszakos cselekményre, nem irányultak a katolikus közösség elleni gyűlölet felkeltésére (a kigúnyoláson túl), így bizton állítható, hogy nem valósították meg a Btk. vonatkozó bűncselekményi tényállását.

## 5. A közösségek megsértésének tilalma a Polgári Törvénykönyvben

### 5.1. A normaszöveg

A 2013 februárjában elfogadott és 2014 óta hatályos Ptk., a 2013. évi V. törvény kísérletet tesz a gyűlöletbeszéd polgári jogi korlátozására:

„2:54. § (5) A közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni. A közösség bármely tagja a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésének kivételével a személyiségi jog megsértésének valamennyi szankcióját érvényesítheti.”

A rendelkezés szűkítően határozza meg a védett közösségek körét (magyar nemzet, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség), és rögzíti, hogy a sérelem akkor következik be, ha az adott közösséghez tartozás a jogot érvényesítő fél „személyisége lényeges vonásának” minősül. Ugyanakkor – mint arra az AB 2008-ban rámutatott<sup>9</sup> – a közösséghez tartozás jogi eszközökkel nem vizsgálható, olykor egyáltalán nem is bizonyítható, és úgyszintén igaz ez arra a körülményre, hogy a közösséghez tartozást a személyiség lényeges vonásaként kell értékelni. Valójában ez utóbbi a tényállás által védett közösségek meghatározásán túli, felesleges (nem bizonyítható, így a szóláskorlátozás körét a feltehető jogalkotói szándék ellenére sem szűkítő) kiegészítésnek tűnik. A tényállás a „súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelemet” tiltja; a korlátozáshoz megkívánt jogsértő magatartás jóval kevésbé súlyos, mint a Btk.-beli „gyűlöletre uszítás”. A jogérvényesítés korlátja az arra nyitva álló 30 napos jogvesztő határidő.

---

<sup>9</sup> 96/2008. (VII. 3.) AB határozat.

## 5.2. A személyiségi jogok individuális jellegének meghaladási kísérlete

Mielőtt a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében foglaltakat értelmezni próbálnánk, fel kell tenni az elvi jelentőségű kérdést: van-e egyáltalán keresnivalója a polgári jognak a gyűlöletbeszéddel szembeni fellépésben, védheti-e a polgári jog az egyének azonosítatlan közösségét konkrétan azonosítható, sérelmet szenvedett fél hiányában? A személyiségi jogok hagyományos dogmatikai rendje, amely azonosítható, sérelmet szenvedett felet kíván meg, akinek jogában áll dönteni személyiségi jogai védelméről, vagy a sérelem következmények nélkül hagyásáról, idegenkedik a nehezen meghatározható és azonosítható közösségek védelmétől. Önmagában azonban az, hogy egy új jogi megoldás nem illik bele a korábbi gyakorlatok és rögzült értelmezési formulák közé, még nem érv annak helytelensége mellett.

Mielőtt a közösségek védelmére rátérnénk, vizsgáljuk meg röviden az egyéni polgári jogi becsületvédelem mibenlétét! A jóhírnévhez és a becsülethez való személyiségi jogok (Ptk. 2:45. §) tárgya jórészt azonos, a tényállások az egyénről valós tényeken, illetve nem szélsőséges véleményeken alapuló külső értékítélet lehetőségét védik. Ugyanakkor a becsülethez való jog valamelyest ingoványosabb talajon áll, mint a jóhírnév védelme, ennek oka pedig a vélemények (értékítéletek) szükségszerűen szubjektív jellegében keresendő. Amíg a tényállítás valóság elvben objektíve eldönthető kérdés, és a valóság bizonyítás tárgya lehet, addig a becsülethez való jogot sérteni képes vélemény fogalmilag szubjektív, ellenáll a bizonyításnak. Mint ilyen, a szólásszabadság általánosan elfogadott elvei szerint szélesebb körű védelmet érdemel, mint a (valótlan) tényállítás.<sup>10</sup> A bíróságok a Ptk. értelmében a „kifejezőmódjában indokolatlanul bántó”, nem pedig általában az érintettre nézve sértő véleményeket korlátozhatják.

A másik, a jóhírnév és a becsület védelmét elválasztó sajátosság az, hogy ez utóbbinak minden jogi standardizálás ellenére is megmaradt némi szubjektív jellege, ami a sérelmet szenvedett személy belső integritásával kapcsolatos jogi relevancia elismerésében tükröződik. Bár a „kifejezőmódjában indokolatlanul bántó” szófordulat óhatatlanul maga is objektív mérce alkalmazását teszi szükségessé (azaz, a 'bántalom' megléte nem az egyén érzékenysége, hanem a bíróság által alkalmazott általános mérce szerint ítéendő meg), mégis csak van valami köze az egyén azon lelki fájdalmához, amit ő a szélsőséges vélemény nyomán érez, még ha az a konkrét, jogorvoslatot kereső egyén belső érzékenységétől elszakított módon is ítéendő meg. A becsülethez való jog Ptk.-ba foglalt, de egyértelműen a korábbi bírói gyakorlaton alapuló legtipikusabb megsértése tehát Janus-arcú tényállás:

<sup>10</sup> L. pl. 36/1994. (VI. 24.) AB határozat és 7/2014. (III. 7.) AB határozat.

a társadalmi értékítélet megalapozottságát és az egyén megalázásának, megbántásának elkerülését egyszerre célozza.

Rátérve a közösségek sérelme okán való egyéni jogérvényesítés megítélésére, mivel az egyén sérelme a személyiségi jogok körében mindenféleképpen objektívizált mércek alapján ítélendő meg, azaz jórészt eltávolodik a jogorvoslatot ténylegesen kereső egyén tényleges (szubjektív) sérelmétől, végeredményben nem feltétlenül megengedhetetlen dogmatikai bakugrás az, ha a közösség megtámadása esetében a törvény lehetővé teszi annak megállapítását, hogy az a közösségbe tartozó egyén sérelmét okozhatja. Hiszen a konkrétan azonosítható egyén személyiségi jogi sérelme is egy, a személyes adottságaitól, képességeitől, helyzetétől jórészt elválasztott mérce alapján nyer védelmet, amely nem feltétlenül kapcsolódik szorosan hozzá mint felpereshez.

A 'sértődékeny' és az 'érzéketlen' közéleti szereplő becsületének védelme azonos szempontok alapján lesz megítélve, pedig az előbbi tényleges érzelmi megrázkódtatása miatt keres kompenzációt, az utóbbi pedig csak rideg számításból fakadóan perel, és valójában pszichés szempontból nem zavarja az objektíve bántónak minősíthető vélemény. Ennek megfelelően nem zárható ki, hogy a közösséget ért durva támadás az egyén sérelmét okozza, és e sérelem ugyanúgy az egyéntől elválasztva ítélendő meg. Igaz ugyan, hogy a távolság közte (a szubjektív sérelme) és a bíróság által alkalmazandó (objektívizált) mérce között értelemszerűen nagyobb, mint abban az esetben, ha személyének konkrét azonosíthatósága mellett éri támadás, de az egyén és az alkalmazandó mérce közötti viszony, *jellegét tekintve*, nem tér el ebben az esetben sem.

Az objektívizálás elmulaszthatatlan teendőjére utal a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) kiegészítő (és inkább anyagi jogi, értelmező jellegű) szabálya, ami szerint „[a] bíróság a személyiség lényeges vonásának minősülő, a közösséghez tartozással összefüggő személyiségjegy vonatkozásában azt vizsgálja, hogy a közösséget bántó jogsérelem *alkalmas lehet-e arra, hogy általában véve a közösséghez tartozó személy személyiségi jogának a sérelmét is okozza*”.<sup>11</sup> Az egyénnek okozott sérelmet tehát általános mérce alapján kell megítélni, amely a közösség bármely tagjára ugyanúgy alkalmazandó, és ugyanazon következtetés levonását (történt-e jogsérelem, vagy sem) teszi lehetővé, a felperes személyétől függetlenül.

Tehát a sérelem megtörténtének vizsgálatakor a bíróságnak hasonló szempontokat kell mérlegelnie az egyéni becsület és a közösség sérelmére való felperesi hivatkozáskor: alkalmas volt-e a közlés a sérelemokozásra (átsugárzott-e a közösséget ért támadás az egyénre), illetve a közlés az alkotmányosan védett szólások közé tartozik-e? Amint Török Bernát megállapítja, a 96/2008. (VII. 3.) AB határozat ez utóbbi tekintetben arra utal, hogy:

---

<sup>11</sup> Pp. 507. § (2) bekezdés – *kiemelés tőlem, K. A.*



„[A szóláskorlátozás] kivételesen szűk körben képzelhető csak el, amikor (1) a véleménynyilvánítás a közösség egészére vonatkoztatott, (2) a közösség tagjainak megkérdőjelezhetetlen, lényeges tulajdonságával áll összefüggésben, és (3) akár a közösség létét is megkérdőjelezően szélsőséges. Kizárólag ez az az esetkör, amikor az általánosító beszéd a közösséghez tartozók bármelyikére vonatkozatható, így az alanyi jogokat érintő hatása kellően intenzív ahhoz, hogy az egyéni jogsérelmek szintjére léphessünk. Meggyőződésem, hogy ennek az értelmezésnek a komolyan vétele a jogintézmény alkalmazását az emberi méltóság korlátozhatatlan magját érintő esetekre szorítja, amikor a véleményt nyilvánító mások emberi minőségét adott közösséghez tartozásuk miatt alapjaiban tagadja, emberi mivoltuk legbensőbb lényegét támadva.”<sup>12</sup>

Felmerül egy, a közösséget ért támadások megítélésének új szempontjaként jelentkező, az előző kettőt megelőző kérdés is: egyáltalán tagja-e a felperes a megtámadott közösségnek? Ennek megítélése lehet a szabályozás egyik gyenge pontja. A közösségbe tartozás számos esetben objektíve nem állapítható meg, illetve szenzitív jellegére tekintettel, egyáltalán nem is vizsgálható a bíróság által, így a Pp. jobb híján úgy rendelkezik, hogy a bizonyítás körében a felperes keresetlevélbe foglalt nyilatkozata az egyetlen eszköz ehhez (ha a felperes e nyilatkozattételt elmulasztja, a bíróság elutasítja a keresetet).<sup>13</sup>

A közösségeket érő sérelemnek a magánjogi dogmatikával nem összeegyeztethetetlen és alkotmányos értelmezésének keresésekor óhatatlanul felmerül a többségi–kisebbségi közösség dichotómiájának kérdése. Egyes álláspontok szerint a gyűlölködéssel szemben kizárólag a számarányuknál, társadalmi reprezentációjuknál fogva eredendően gyengébb, sérülékenyebb kisebbségi közösségeket kell védeni. (Ezt akár a büntetőjogi gyűlöletbeszéd-tilalmakra is alkalmazandó szempontnak tekinthetnénk, bár nincs tudomásom olyan európai gyűlöletbeszéd-szabályról, amely csak a kisebbségekkel szembeni gyűlölködés esetére vonatkozna.) Gárdos-Orosz Fruzsina gondolatgazdag tanulmánya a Ptk. értelmezési lehetőségeit boncolgatja: „arra kell jutni, hogy a Ptk. vizsgált szabálya csak a sérülékeny kisebbségeket érintő, és az egyénre így átsugárzó jogsérelem esetében lesz alkotmányos módon értelmezhető és alkalmazható.”<sup>14</sup> Ezzel szemben én a 96/2008. (VII. 3.) AB határozattal és az azt megelőző köztársasági elnöki indítvánnyal értek egyet, amelyek a többség védelmének kizárásában megengedhetetlen diszkriminációt láttak (igaz, a 2007-es Ptk.-módosítás a többség védelmét már eleve a tényál-

<sup>12</sup> Török Bernát: *Szabadon szólni, demokráciában*. Budapest, HVG-ORAC, 2018. 110.

<sup>13</sup> Pp. 507. § (1) bekezdés. Ezzel egybevégezően nyilatkozott az 59/1991. (XI. 8.) AB határozat, valamint a 45/2005. (XII. 14.) AB határozat is. A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 1. § (1) bekezdése pedig – más feltételek mellett – azon közösségeket tekinti nemzetiségnek, amelyek „összetartozás-tudatról tesz[nek] bizonyosságot”.

<sup>14</sup> GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: Az új polgári jogi gyűlöletbeszéd-szabályozásról. *Fundamentum*, 2013/3., 21–37., 31. L. még GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – PAP András: Gondolatok a gyűlöletbeszéd polgári jogi szabályozásának jogi és jogpolitikai környezetéről. *Állam- és Jogtudomány*, 2014/2., 24.

lásban zárta ki). Sólyom László példája szerint: „[h]a például 49% a társadalomban a férfiak aránya – s ez a [törvény] által nevesített »nemi identitás« által képzett »kör« –, minden férfi személyiségi jogséremlme megvalósul. Ugyanazon sértő magatartás viszont az 51%-ot kitevő másik nem tagjainak nem sértené személyiségi jogát.”<sup>15</sup> Könnyen belátható e következmény abszurditása.

De ezen túl is akadnak érvek a többségi és a kisebbségi közösségek e tekintetben való azonos kezelése mellett. Elsőként, a többségi közösség védelme valójában nem a közösség, hanem az abba tartozó egyén védelmét célozza. A többségi közösségbe tartozás jelentősége az egyén védelmekor már elhalványul, ‘bántó’, azaz ‘objektíve sértő’ vélemény a többséggel szemben is megfogalmazható, ami aztán az egyént sérti anélkül is, hogy annak fizikai biztonsága veszélybe kerülne, vagy jogai gyakorlásának lehetőségei szűkülne. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a többség–kisebbség kérdését a konkrét megszólalás sérelmes jellegének mérlegelésekor ne lehetne számításba venni; a vizsgált megszólalás körülményei lehetnek olyanok, amelyek azt alkalmatlanná teszik a többségi (vagy akár a kisebbségi) közösség tagjainak megsértésére, a törvényi tényállásban szereplő „jogsérelem” bekövetkezte pedig természetesen a szólásszabadság védelmének szempontjára tekintettel állapítandó meg. De ez nem jelenti azt, hogy a többségi közösségek megsértése esetén az egyéni jogérvényesítés lehetősége eleve kizárható; nem a közösségek, hanem az egyének között tennénk ilyen módon különbséget, ami nem megengedhető.

Másodikként, az egyének méltósága értelemszerűen egyenlő, függetlenül attól, hogy milyen közösségekbe tartoznak. A méltóság védelméből a többségi közösség tagja sem rekeszhető ki, de igaz, hogy az emberi méltóság értelmezése a magyar alkotmányjogban e tekintetben okoz némi zavart. Mivel az AB által alkotott alapjogi dogmatika szerint a méltóság minden alapjogok anyajoga, így minden alapjog belőle vezethető le,<sup>16</sup> a méltóság és a szólásszabadság szembeállítás az utóbbi határainak megvonásakor valóban nem szerencsés, mert maga is az előbbiből fakad, tehát nehezen lehetnek egymással viaskodó ellenfelek.<sup>17</sup> Ezzel együtt is, a szólásszabadság és a személyiségi jogok ütközésénél a méltóságot mint védett jogi tárgyat (Európa-szerte) szokás az előbbivel szembeállítani.

E tekintetben szerencsésebb lenne, ha az alapjogok anyajoga a magyar alkotmányjogi terminológia szerint a méltóság helyett pl. az emberi személyiség szabad kibontakoztatásához való jog lenne, de ez utóbbi sajnálatos módon nem szerepel az

---

<sup>15</sup> Sólyom László köztársasági elnök indítványa, 2007. november 13. [http://www.solyomlaszlo.hu/archiv/admin/data/file/2771\\_20071113abinditvany\\_ptk\\_modositas\\_gyuloletbeszed\\_cimerrel.pdf](http://www.solyomlaszlo.hu/archiv/admin/data/file/2771_20071113abinditvany_ptk_modositas_gyuloletbeszed_cimerrel.pdf)

<sup>16</sup> Elsőként I. 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás III. pont, az Alaptörvény előtti időszak zárásaként pedig 37/2011. (V. 10.) AB határozat, Indokolás III. 4. 2. 5. pont.

<sup>17</sup> Hasonló következtetésként I. GÁRDOS-OROSZ i. m. (14. lj.) 30.

Alaptörvényben (és nem szerepelt a korábbi Alkotmányban sem).<sup>18</sup> Ugyanakkor a méltóságfogalom elasztikussága miatt, aminek következtében még egyazon törvényben sem ugyanazt a jelentést hordozza,<sup>19</sup> ez nem kelt valódi zavart. Világos, hogy a szólásszabadság gyakorlása az egyén személyiségi jogainak sérelmét okozhatja, e jogok védelme pedig mindenki vonatkozásában egyenlő mértékű kell hogy legyen, beleértve természetesen a többségi közösségekbe tartozó egyéneket is.

Harmadikként egy praktikus érv: a többséghez tartozás megítélése relatív, helyzetfüggő. Egy adott beszédhelyzetben az egyébként általában véve a többséghez tartozó egyén könnyen kerülhet számbeli kisebbségbe. Ugyanez igaz lehet egy adott település, településrész vonatkozásában is, ahol az egyébként többségi közösséghez tartozó egyén jogai adott esetben fokozottabb veszélynek vannak kitéve, mint az országos szinten kisebbségi közösséghez tartozóé. Ez minden esetben az adott helyzetben ítélendő meg, azaz nem lehet a többségieket eleve kizárni a jogvédelemből.

### 5.3. Az emberi méltóság magánjogi védelme

A Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének egyik gyenge pontja az, hogy nem nevesít konkrét, védendő személyiségi jogot, csak „jogsérelemről”, illetve általában „személyiségi jogról” beszél. A Wolters Kluwer-féle *Kommentár* szerint a tényállás „egyik alapvető hiányossága, hogy nem derül ki belőle: valójában mi is a tilalmazott elkövetési magatartás”.<sup>20</sup> A „kifejezőmódjában indokolatlanul bántó” fordulat a becsület védelmét rögzítő tényállásból lehet ismerős, de ebből nem következik az, hogy kizárólag a becsülethez való jog megsértése szankcionálható az 2:54. § (5) nyomán. A tényállás másik fordulata szerint ugyanis a „súlyosan sértő (...) jogsérelem” is szankcionálható, ami világossá teszi, hogy a rendelkezés nem kapcsolható kizárólag a becsületvédelemhez, még ha e megfogalmazás nem tekinthető is stilisztikailag bravúrosnak. Tehát nem csupán a szólásszabadság gyakorlása során valósítható meg a tényállás, elképzelhető pl. hogy egy – valamely védett közösséggel szembeni, nagy nyilvánosság előtti – magánlakás- vagy magántitoksértés, hátrányos megkülönböztetés is alapot adhat a fellépésre. A hivatkozható személyiségi jogok rögz-

<sup>18</sup> POKOL Béla: Gondolatok az alkotmánybírói döntések elvi alapjaihoz. *Jogelméleti Szemle*, 2012/1., 160–171.

<sup>19</sup> L. Alaptörvény II. cikk és IX. cikk (4) bekezdés, Ptk. 2:42. § és 2:44. §, illetve I. KOLTAY András: Az „általános személyiségi jog” azonosítása felé. Alkotmányjogi, magánjogi és büntetőjogi vizsgálódás. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején*, 4. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 267–296.

<sup>20</sup> SZÉKELY László: Személyiségi jogok. In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 1. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 178.

zítése hiányában megnyílik azon lehetőség, hogy egyszerre többet, lényegében bármely személyiségi jogot megpróbálhassanak e szakasz alapján érvényesíteni, beleértve a Ptk.-ban nem nevesített jogokat is.

Az ítéletábra döntése a vizsgált ügyben az emberi méltóságot emelte ki mint azon nevesített személyiségi jogot, amelyet a tüntetésen előadott performansz megsértett. De ezzel a Ptk. személyiségi jogvédelmi rendszerének ismeretében nem mondott sokat, illetve nem fogalmazott kellően pontosan. Az emberi méltóság a Ptk. alapján ugyanis „általános személyiségi jog”, amely a többi, nevesített személyiségi jog anyajoga, amelyből a nevesített személyiségi jogok fakadnak.

Az emberi méltóság megsértésének megállapításából egy bírósági ítéletben annak is következnie kell, hogy nem volt más, nevesített személyiségi jog, amelynek megsértését meg lehetett volna állapítani. Ennek megértéséhez az „általános személyiségi jog” mibenlétének áttekintésére és az emberi méltóság magánjogi értelmezésének vizsgálatára van szükség.

A régi Ptk. (az 1959. évi IV. törvény) 75. § (1) bekezdése volt az „általános személyiségi jog” megfogalmazásának tekinthető: „A személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak.” A joggyakorlat ebből a megfogalmazásból azt a következtetést vonta le, hogy az emberi személyiség vagy a jogi személyek létezésének azon, a magánjog védelmét érdemlő aspektusai, amelyek nem szoríthatók be egyetlen, a törvény későbbi szakaszaiban (76–83. §) nevesített személyiségi (személyhez fűződő) jog hatóköre alá sem, a 75. § mint általános személyiségi jog alapján kaphatnak védelmet.

Ilyen, nevesítetlen személyiségi joggá vált többek között a szülőnek a gyermeke fejlődéséhez, felneveléséhez fűződő joga, amit a gyermek halála lehetetlenné tesz (BDT2001. 349.), a hivatás gyakorlásához fűződő jog (BDT2008. 1757.), az emlékekhez, azok ápolásához való jog (BDT2008. 1899.), a teljes családban éléshez való jog (BDT2009. 2092.), a magánélethez való jog (BH2001. 61.) és a peres eljárásban a jogorvoslati jog (BH2012. 90.). Ugyanakkor, ha egy jogosultságnak a bíróság szerint nem volt meg az emberi személyiséghez való kellően szoros kapcsolódása, akkor nem volt személyhez fűződő jognak tekinthető, így a Ptk. alapján nem lehetett a jogsértővel szemben igényt előterjeszteni (ilyen a tisztességes eljáráshoz való jog a BDT2015. 3337. szerint).

Az 1959-es Ptk. 76. §-a pedig mindössze néhány személyiségi jog felsorolását tartalmazta, azokat, amelyeket később a 77–83. §-okban a törvény külön nem említett: „[a] személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti különösen az egyenlő bánásmód követelményének megsértése, a lelkiismereti szabadság sérelme és a személyes szabadság jogellenes korlátozása, a testi épség, az egészség, valamint a becsület és az emberi méltóság megsértése.” Ebből számunkra – az általános személyiségi joghoz való kapcsolódásai miatt – a becsület és az emberi méltóság joga fontos, amelyeket, mint látjuk, a törvényszöveg megfogalmazása összetartozó párként kezel („valamint a becsület és az emberi méltóság megsértése”). Ez az összetartozás azonban csak a kettő közötti szoros összefüggés tényére utal, a szöveg

alapján azok semmiképpen nem tekinthetők egymás megfelelőinek, illetve egymástól elválaszthatatlan személyiségi jogoknak.

A legtöbb e tekintetben releváns bírói döntés azonban mégis csak így, azaz néhol egymás megfelelőiként, máshol pedig elválaszthatatlan – értsd: önmagában állva, külön-külön nem értelmezhető elemekből álló – párként értelmezte a becsület és az emberi méltóság jogait. Az emberi méltóság vonatkozásában így – a becsülethez hasonlóan – az „indokolatlanul bántó”, „megalázó”, „sértő”, „lealázó” kifejezéseket ítélték jogsértőnek (BH1997. 578., BH2000. 293., BH2002. 352., EBH2011. 2408., BDT2006. 1466.), vagy éppen megállapították, hogy „az alperes jogszerű eljárásával a felperes becsülete, emberi méltósága, illetve jó hírneve nem sérült” (BH2003. 108.).

A Pécsi Ítéltábla BDT2010. 2191. sz. döntése (amelyet a Lábady vezette bírói tanács hozott) azonban az ítéletek többségével szemben abból indult ki, hogy az emberi méltóság és a becsület joga nem azonos tartalmú, és egy olyan tényállás alapján (a sajtóban engedély nélkül közölt fényképek, amelyek roma gyermekeket összefüggésbe hoztak a Magyar Gárda tüntetésével) állapította meg az emberi méltóság megsértését, amely feltehetően nem valósította meg a becsülethez való jog megsértését. Szintén a Pécsi Ítéltábla állapította meg, hogy ha valakinek az arcképét egy meztelen női testhez montírozzák, és ezáltal azt a látszatot keltik, hogy a képen a felperes (egy iskolai tanárnő) látható, az a jóhírnévhez és a képmáshoz való jog megsértése mellett megvalósítja az emberi méltóság megsértését is (BDT2011. 2549.). A bíróság ezen ügyekben az emberi méltóság sérelmét a megalázásban (a tanárnő esetében), illetve az emberek közötti egyenlőség tételének elutasításában (a roma gyermekek esetében) látta. A Fővárosi Ítéltábla (BDT2016. 3441.) az emberi méltóság kategóriájába az emberhez méltó bánásmód iránti igényt, az egyén önbecsülésének jogi elismerését értette bele. Korábban, még 1997-ben a Legfelsőbb Bíróság pedig a nevetségessé tételben, a sajnálat érzésének felkeltésében látta a méltóság sérelmét (BH1997. 578.). Az emberi méltóság magánjogi fogalma e döntések alapján tehát elválk a becsület jogától, és a megaláztatás tilalma, illetve az egyenlő emberi státus elismerésének (egymással szorosan összefüggő) részjogait fedezhetjük fel benne.

Egyes újabb döntések e megközelítéssel összeférően nyilatkoztak, amikor például megállapították, hogy „a bíróság eljárási szabálysértései (...) a fél (...) emberi méltósága megsértésének megállapítására csak akkor adnak alapot, ha az eljárási szabálysértést a fél személyiségének lényegét alkotó ismérvek miatt követte el” (EBH2007. 1598.), a gyermek „amiatt, hogy az apja őt az édesanyja sérelmére elkövetett erőszakos közöszlélssel nemzette”, emberi méltósága megsértésének megállapítását nem kérheti (BH2009. 149.), illetve hogy „a fogvatartott emberi méltóságát sérti, ha a büntetés-végrehajtási intézet a fogva tartás során nem biztosítja a minimális mozgásteret” (BH2016. 240.).

Más bírói döntések ennél is tovább mentek az emberi méltóság önálló értelmezésében, és még a 2013-as Ptk. elfogadása előtt általános személyiségi jogként

azonosították az emberi méltóságot, ami az 1959-es Ptk. szövegére alapozva, legalábbis kétséges eredménye a törvényértelmezésnek. A BDT2013. 2941. szerint „az emberi méltósághoz való jog olyan általános személyiségi jog, amelynek összetevői közé tartoznak pl. a személyiség szabad kibontakoztatásának joga, az önrendelkezési jog és a magánszférához való jog is”, míg a BDT2016. 3543. rögzíti, hogy „a magánlakás sérthetlenségéhez való alapjog az emberi méltósághoz való általános személyiségi jognak az egyik alkotóeleme”.

Az 1959-es Ptk. 76. §-ában foglalt emberi méltóság így egymással versengő, eltérő értelmezéseket kapott a joggyakorlatban, hol (leggyakrabban) a becsülethez való jog elválaszthatatlan párjaként, hol – a Pokol Béla-féle alkotmányjogi értelmezéshez közelebb álló módon – önálló személyiségi jogként, hol pedig – az AB kilencvenes évekbeli többsége által vallottakhoz illeszkedően – általános személyiségi jogként szerepelt.

Az emberi méltóság magánjogi értelmezéséhez szükséges a becsület magánjogi fogalmának értelmezése is. Ha pedig a becsület fogalmát elemezzük, elkerülhetlenné válik a jóhírnév fogalmának körüljárása is. Ez utóbbi az egyszerűbb feladat. A jóhírnévhez való jog a közmegegyezés szerint azon érdeket védi, hogy az adott személlyel kapcsolatban kialakult vagy kialakuló társadalmi megítélés valós tényeken alapuljon. Mivel a normaszöveg lényegében változatlan maradt a 2013-as Ptk.-ban is [1959-es Ptk. 78. §, 2013-as Ptk. 2:45. § (2) bekezdés], az újabb kódex hatására sem szükséges e megközelítésen módosítani. A jóhírnév megsértését megalapozza az, ha a valótlán tényállítás alkalmas az érintett személy hátrányos társadalmi megítélésének kiváltására (BH2010. 294.). A jóhírnév védelme nem azt célozza, hogy a személyről a társadalomban alkotott kép megfeleljen a személy tényleges ‘értékének’, hanem azt, hogy ez a kép valós tényekből levont következtetések eredményeképpen álljon össze (de attól még lehet téves vagy helytelen). Például, amikor a társadalom egy része az 1993–99 között aktív „Viszkis Rablót” egyfajta népi hősnek tartotta, nem pedig a társadalomra veszélyes bűnözőnek, az a Ptk. szempontjából nem volt diszfunkciónak tekinthető, hiszen a törvény e tekintetben csak azt célozza, hogy a társadalom a valóságnak megfelelően értesüljön a Viszkis által elkövetett tettekről.

Ugyanakkor persze a „társadalmi megítélés” csupán egy nehézkes jogi fikció; ‘a társadalomnak’ nincs véleménye semmiről, csak az egyes embereknek van,<sup>21</sup> amely aztán az azonos vagy legalábbis hasonló vélemények gazdáit különböző csoportokba kényszeríti. Ez a nehézkes jogi fikció mégiscsak szükséges, sőt elengedhetetlen a jóhírnév megfelelő értelmezéséhez és alkalmazásához, ugyanis a jóhírnév megsértésének megállapítása objektív alapon kell hogy történjen, azaz

---

<sup>21</sup> Vö. a „népakarat” alkotmányjogi fikciójával, l. CSINK Lóránt – FRÖHLICH Johanna: ...az alkotmányjogon innen. *Alkotmánybíróági Szemle*, 2011/1., 67.

a bírónak a mérlegeléskor a társadalom egy észszerűen gondolkodó, a tényekre kíváncsi, azok valódiságát elváró tagjára kell gondolnia – ő lenne a magyar „*man on the Clapham omnibus*” vagy „*reasonable man*”.<sup>22</sup> Amikor tehát a jog azt kívánja meggátolni, hogy az egyén társadalmi értékelésében megalapozatlanul – valótlan tényállítás útján – következzen be romlás, akkor valójában nem a társadalom egészére figyel (erre nem is volna képes), hanem annak egy fiktív tagjára, aki a valóságban talán nem is létezik, de biztosan alapos számbeli kisebbségben van a többi polgártársához képest. Ennek megfelelően a jóhírnév sérelméhez nem szükséges, hogy a társadalom legalább egy bizonyos részében ténylegesen is romoljon az érintett személy megítélése, ahhoz önmagában a valótlan és sérelmes tények közzététele elegendő.

Figyelemre méltó továbbá, hogy a jóhírnév megsértésének tényállása a valótlan és sértő tényállítások közlését minősíti jogsértőnek, azaz a ‘csak’ valótlan tényállítások nem korlátozhatók. Ebből a körülményből következik, hogy a személyiségi jog elnevezése méltán „jóhírnévhez”, és nem pusztán a „hírnévhez” való jog: mivel a valakiről állított valótlan, de az illetőre nézve nem sértő tényállítások nem valószínűsítik meg a deliktumot, állítható, hogy a Ptk. egyfajta „jó” hírnevet véd, amennyiben csak a társadalmi megítélésre hátrányos következménnyel járó állításokat rendeli szankcionálni. Ebben az értelemben rokonítható a Btk.-beli rágalalmazás tényállásával, amely abból indul ki, hogy a valós tényállítások is lehetnek rágalmozók, és a törvény csak indokolt esetben engedi a valóságbizonyítás lefolytatását (Btk. 226. § és 229. §), ezzel szintén az egyén „jó” hírnevét, azaz kedvező társadalmi megítélését védi. (A két jogág logikája azonos célra irányul, de ezt szükségszerűen ellentétes utat bejárva tudja érvényre juttatni: a polgári jog nem tiltja önmagában a valótlan tényállítást, míg a büntetőjog nem engedi feltétel nélkül a valós tények közzétételét sem.) A gyakorlatban ennek a felismerésnek viszonylag csekély következménye van: a jóhírnévvédelemre irányuló eljárások értelemszerűen a valótlan és sértő állítások miatt indulnak, a büntetőeljárásban pedig a közügyek vitáját érintő ügyekben engedni szokták a valóság bizonyítását.

A becsülethez való jog tartalmának azonosítása ennél nehezebb. Az 1959-es Ptk. e jog esetében nem adott szövegében semmiféle kapaszkodót, így a helyes értelmezés megtalálása egészében a bírói gyakorlatra és a jogtudomány képviselőire maradt. A becsület mint elvont – nem jogi – jelenség az emberi személy olyan immanens értékére vonatkozik, amelyet jogi eszközökkel megragadni képtelenség, és amely, mivel mibenléte szükségszerűen egyéneenként eltérő, a jog általánosító, standardizáló, objektivizáló törekvéseinek szilárdan ellenáll. Ha a becsület sérelmét az érintett egyén szubjektív becsületessége alapján kellene megítélni (még ha

<sup>22</sup> *McQuire v. Western Morning News* [1903] 2 KB 100 (CA); *Hall v. Brooklands Auto-Racing Club* (1933) 1 KB 205; *Lewis v. Daily Telegraph* [1964] AC 234 (HL).

sikerülne is közmegegyezésre jutni a becsületesség mibenlétével kapcsolatban, ami felettebb kétséges), akkor a jogalkalmazás a lehetetlenre vállalkozna, és szembe menne a személyiségi jogok uniformizálást előírányzó, azaz az egyén jogait vitathatatlan egyedisége és páratlansága ellenére is szükségszerűen általános mérce szerint védő megoldásaival. Székely László ezt így fogalmazta meg 1985-ben: „a jogi dogmatika esetenként kénytelen vélelmezni bizonyos értékek meglétét ott, ahol ezek tényleges meglétének és minőségének adekvát megítélésére lényegénél fogva képtelen.”<sup>23</sup>

A becsület tehát a magánjogban objektív kategória. A következetes bírói gyakorlat szerint az 1959-es Ptk. alkalmazásában azon vélemények, értékítéletek minősültek becsületet sértőnek, amelyek „indokolatlanul bántók”, „megalázók”, „sértők”, „lealázók” voltak; a 2013-as Ptk. szövegében e fordulatok némelyike köszön vissza [2:45. § (1) bekezdés]. Törő Károly szerint míg „a hírnév, a személy híre csupán alapja a személyiség társadalmi értékelésének, a »becsület« kifejezés viszont magát az értékelést, a személyiség értékének a meghatározását jelenti”.<sup>24</sup> Törő, akinek személyiségvédelmi munkásságán jogászgenerációk nevelkedtek, a becsület földhözragadt, erkölcsi töltetétől jórészt megfosztott jogi fogalmát ‘visszahúzná’ annak emelkedettebb köznapi, morális megalapozású fogalmához, amikor a jogi becsületben a személyt érintő értékelést lát. Ebből egyenesen adódik a másik következtetése, amely szerint:

„[A] személyiség értékelésének a forrása a társadalmi elvárás és elismerés. Alapja a személy magatartása, tettei, cselekedetei, illetve az ezeket tükröző tények, az ezekre vonatkozó ismeretek, adatok. Az értékelés előnyös vagy hátrányos lehet a személyiségre, ezért beszélhetünk becsületről vagy a becsület hiányáról. (...) [E]gészséges társadalomban a személyiség érvényesülésének az alapja a személyiség valódi társadalmi értéke, és az ennek megfelelő társadalmi értékelése, azaz becsülete.”<sup>25</sup>

Törő szerint tehát míg a jóhírnév mint alanyi jog az egyénre vonatkozó tények valóságát igyekszik biztosítani, addig a becsület az ilyen tényeken alapuló – azaz megalapozott, az egyén valós értékének megfelelő – társadalmi értékelés. Petrik Ferenc Törőhöz hasonlóan nyilatkozik a becsület jogi fogalmát illetően.<sup>26</sup> Görög Márta a becsület jogi fogalmában többféle árnyalatot felfedezve úgy fogalmaz, hogy bár a becsület „belső személyiségi érték”, a jogrendszer csak a „kiható jogot,

<sup>23</sup> SZÉKELY László: A személyiségi jogok „érdem szerinti elosztásáról”. *Jogtudományi Közlöny*, 1985/5., 277–285., 281.

<sup>24</sup> TÖRŐ Károly: *Személyiségvédelem a polgári jogban*. Budapest, KJK, 1979. 417.

<sup>25</sup> Uo., 418.

<sup>26</sup> PETRIK Ferenc: *A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás*. Budapest, HVG-ORAC, 2001. 87.



értéket védheti”, így a becsületet „nem a szó szerinti értelmezése alapján kell értékelni”.<sup>27</sup> Így folytatja: „a becsület a társadalmi megítélés, értékítélet terrénumába tartozik”, a becsület – a Törő és Petrik által kitaposott nyomvonalon haladva – „az érintett személyről a társadalomban kialakult értékítélet, a személy társadalmi megítélése”.<sup>28</sup>

Ezt a megközelítést valamelyest tovább árnyalnám: megítélésem szerint a – fenti megjegyzésem szerint fikatív – ‘társadalmi értékítélet’ vagy ‘társadalmi megítélés’ nemigen lehet védendő tárgya a becsülethez való jognak. Az egyén számára kétségtelenül értékkel bíró (számára kedvező vagy csak elfogadható, mindenesetre mindig tovább rontható), rá vonatkozó társadalmi megítélés a becsülethez (és a jóhírnévhez) való jog védelme következtében maradhat olyan, amilyen állapotában a sérelmet szenvedett fél azt megóvásra méltónak találta. Más szóval: a becsülethez való jog védelmének fő célja az, hogy az egyénről alkotott társadalmi kép (értékítélet, megítélés stb.) ne ‘indokolatlanul bántó’, ‘megalázó’, ‘sértő’, ‘lealázó’ vélemények nyomán formálódjon. A 2013-as Ptk. egészen pontosan úgy fogalmaz, hogy „a becsület megsértését jelenti különösen a más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására alkalmas, kifejezésmódjában indokolatlanul bántó véleménynyilvánítás” [2:45. § (1) bekezdés].

A normaszövegből immáron egyértelművé is válik, amit Törő és Petrik még legfeljebb csak találgathatott a rendelkezésükre álló bírósági ítéletek vizsgálata alapján, hogy csak azon vélemények sérelmesek, amelyek alkalmasak „más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására”. A jog az ilyen hátrányos befolyásolástól mentes társadalmi megítélés érdekében védi az egyént, azaz nem magát a társadalmi megítélés korábbi állapotát védi – annak pontos felmérésére objektív okokból nem is vállalkozhat. Székely Lászlóval egyetértve állíthatjuk, hogy a jog az egyén értékét, a valós érték és a tényleges értékelés közötti összhangot vagy diszkrpanciát jobbra szintén figyelmen kívül kell hogy hagyja. Ezen túlmenően a jóhírnév jogánál tapasztaltakhoz hasonlóan a jog itt sem gátolhatja meg annak lehetőségét, hogy ‘a társadalom’ még *nem* megalázó, *nem* indokolatlanul bántó és *nem* sértő vélemények ismeretében is téves következtetésre jusson az egyén megítélését illetően.

A 2013-as Ptk. kihirdetett 2:42. §-a szerint: „(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja. (2) Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi

<sup>27</sup> GÖRÖG Márta: A személyiség védelme a becsület és a jóhírnév vonatkozásában. In: CSEHI Zoltán – KOLTAY András – NAVRATYIL Zoltán (szerk.): *A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 154.

<sup>28</sup> Uo.

jogok e törvény védelme alatt állnak.” A 2:42. § a Kodifikációs Főbizottság tagjai által szerkesztett és írt nagykommentár szerint pedig „két elemből fogalmazza meg a személyiségi jogi generálklauzulát: egyik elemként a 20. század eleji magánjogi kodifikációs tervezetekből ismert, pontos és gördülékeny, a személyiségi jogok lényegét és rendeltetését kifejező általános szabályt fogad el; második elemként – lényegét tekintve – megismétli az 1959-es Ptk. indító szabályát.”<sup>29</sup> Ez a két elem egyaránt az (1) bekezdésben található (személyiségét „szabadon érvényesíthesse” és „abban őt senki ne gátolja”). Ez lenne tehát maga a generálklauzula. Ugyanakkor a kommentárszöveg így folytatódik:

„A Ptk. a személyiség magánjogi védelmének középpontjába az emberi méltósághoz való jogot helyezi; ezt tekinti minden nevesített és nem nevesített személyiségi jog »anyajogának«. Feloldja ezzel a [z 1959-es] Ptk. megoldásából adódó ellentmondást is, amelyben a legáltalánosabb fogalom, az emberi méltóság joga csak egy példálózó felsorolásban említett nevesített személyiségi jogként jelent meg.”<sup>30</sup>

A 2013-as Ptk. tehát mintha mindkét világot magába kívánná olvasztani: egyfelől – korszerűbb megfogalmazással, de – lényegében tovább élteni az 1959-es Ptk. 75. §-át, másfelől át kívánja emelni az alkotmánybírósági gyakorlatban elsőként a 8/1990. (IV. 23.) AB határozatban megfogalmazott általános személyiségi jog koncepciót, amelyet ott és akkor az AB az emberi méltóság (Alkotmányban szereplő) fogalmával azonosított. Erre az AB határozatra a nagykommentár kifejezetten utal is.<sup>31</sup>

Az emberi méltóság jogi értelemben, az AB korábbi értelmezésében a személyiségi jogok „anyajoga”:

„Az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot az ún. általános személyiségi jog egyik megfogalmazásának tekinti. A modern alkotmányok, illetve alkotmánybírósági gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezik meg, pl. a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog anyajog, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.”<sup>32</sup>

<sup>29</sup> SZÉKELY László: Személyiségi jogok. In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 1. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 125.

<sup>30</sup> Uo.

<sup>31</sup> Uo., 126.

<sup>32</sup> 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás, III. pont.

Az emberi méltóság jogának egyik funkciója az autonómia biztosítása, hiszen az emberi méltóság: „az egyéni önrendelkezésnek egy mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva (...) az ember alany maradhat, és nem válik eszközzé vagy tárggyá.”<sup>33</sup> Az emberi méltósághoz való jog az élethez való joggal egy-ségben minden más alapjog korlátozásának abszolút határa,<sup>34</sup> a lényeges tartalom belül az érinthetetlen lényeg. A lényeges tartalom fogalmát az AB összekapcsolta az emberi méltóság fogalmával, mintegy abszolút határt létrehozva az alapjog-korlátozás alkotmányosságának megítélése tekintetében.<sup>35</sup>

„Az emberi méltóság, mint a személyiség integritása, az emberi élettel együtt az emberi lényegét jelenti. A méltóság ember voltunknak és értékünknek fölemelő és feltétlen tiszteletet parancsoló volta, emberi lényegünk rangja. (...) Az emberi jogok katalógusában és a modern alkotmányokban az emberi élet és méltóság ezért elsősorban nem is mint alapjogok, hanem mint a jogok forrásai, mint jogon kívüli értékek szerepelnek, amelyek sérthetetlenek.”<sup>36</sup>

Az emberi méltóság az AB értelmezésében nemcsak az általános személyiségi jog megfogalmazása, így valamennyi nevesített személyiségi jog forrása, hanem egyúttal valamennyi alkotmányos alapjog eredője is: „Az emberi méltóság minden tárgyi jog megalkotásánál és alkalmazásánál a legfőbb alkotmányos vezérlő elv, az alkotmányos alapjogok, értékek és kötelezettségek rendszerének a tényleges alapja.”<sup>37</sup>

Az emberi méltóság sérelmének megállapítása a vizsgált ítéletben csak akkor indokolt, ha a Ptk.-ban nevesített más személyiségi jog sérelmét a bíróság nem látta megállapíthatónak, de ez esetben utalnia kellett volna a szubszidiárius jelleggel alkalmazott méltóságvédelemre. A becsülethez való jog sérelme, „a más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására” való alkalmasság hiányában aligha valósulhatott meg, más személyiségi jog sérelme nemigen merülhetett fel, így önmagában nem kifogásolható a bíróság méltóságsértés felé fordulása. De abból, hogy a bíróság az emberi méltóság anyajog-, illetve általános személyiségi jog jellegére nem utalt, arra lehet következtetni, hogy az emberi méltóság jogát egyfajta *jolly joker*ként kezelte, amelynek sérelmét különösebb elemzés és bizonyítás nélkül is meg lehet állapítani az eset tényállása alapján. Alappal lehet érvelni amellett, hogy a vallási meggyőződés, vallási érzület megsértése – amely kétségtelenül

<sup>33</sup> 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, Indokolás, D) II. b) pont.

<sup>34</sup> Az oszthatatlansági doktrína kritikáját l. Tóth J. Zoltán: „Oszthatatlan és korlátozhatatlan?” – gondolatok az emberi élethez és méltósághoz való jogról az eutanáziahatározat kapcsán. *Jogelméleti Szemle*, 2005/1.

<sup>35</sup> 23/1990. (X. 31.) AB határozat, Indokolás, IV. pont.

<sup>36</sup> 23/1990. (X. 31.) AB határozat, Lábady Tamás és Tersztyánszky Ödön párhuzamos véleménye.

<sup>37</sup> 37/2011. (V. 10.) AB határozat, Indokolás, III. 4.2.5. pont.

megettörtént – más, nevesített személyiségi jog sérelmének hiányában az emberi méltóság megsértését is jelenti,<sup>38</sup> és így a katolikus hívek közösségének tagjait személyiségi jogi sérelem érte, de ennek boncolgatásával az ítélet adós maradt.

#### **5.4. A vallásszabadság biztosítása magánjogi eszközökkel – az alapjogok horizontális hatályának kérdése**

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a blaszfémia kérdését érintő döntéseiben<sup>39</sup> folyamatosan megerősíti azon felfogását, miszerint a vallást gyalázó vélemények – bizonyos esetekben – az érintett vallás híveinek vallásszabadsághoz fűződő jogát sértik, azaz az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke által biztosított szólásszabadság gyakorlása összeütközhet a 9. cikk által védett vallásszabadsághoz való joggal, és ebből a konfliktusból alkalmanként a vallásszabadsághoz fűződő jog kerülhet ki győztesen. A szólásszabadság gyakorlása ugyanis a 10. cikk 2. bekezdése szerint „mások jogait”, így vallásszabadságát sem sértheti. Azok a bizonyos esetek, amikor ez a helyzet előállhat, a bíróság szerint is szűken határozandók meg, a jogok ütközésekor semmiféle automatikusan alkalmazható prioritizálás, hierarchia nincsen. A szólásszabadság csak a vallásokat ért szélsőséges támadásokkor, a vélemény indokolatlanul bántó, sértő jellege esetén korlátozható, a vallásszabadság jogának biztosítása érdekében. Török Bernát megállapítja, hogy a strasbourgi döntések csak részben alapultak ezen a megfontoláson, és az egyezményben részes államok általi szóláskorlátozásokat a bíróság sokkal inkább az egyéni érzések sérelmére, mintsem a vallásszabadság alapjoga gyakorlásának korlátozására alapozta.<sup>40</sup> Ettől függetlenül is kérdés, hogy a vallásszabadsághoz való jogot érinti-e egyáltalán egy blaszfém vélemény közzététele. Jeroen Temperman megállapítása szerint nem, és ebből eredően a strasbourgi bíróság részben erre alapozott gyakorlata helytelen:

„A vallással szembeni kritika vagy gúny nem érinti automatikusan az egyénnek a vallás vagy meggyőződés szabadságához fűződő jogát. Az, hogy valakit érzéseiben megsért vagy megbánt egy bíráló hangvétellű kiadvány vagy becsmérlő jellegű cselekmény, nem jelenti az illető vallás- vagy meggyőződésbeli szabadsághoz fűződő alapvető jogának megtagadását.”<sup>41</sup>

<sup>38</sup> L. pl. KOLTAY András: *A vallások, az állam és a szólás szabadsága*. Budapest, Századvég, 2016. 305–319.

<sup>39</sup> L. a 2. jegyzetben szereplő döntéseket.

<sup>40</sup> TÖRÖK Bernát: Védhetjük-e a vallás(os)okat a blaszfémiától? In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 199–200.

<sup>41</sup> Jeroen TEMPERMAN: Istenkáromlás, vallásgyalázás és az emberi jogi előírások. *In Medias Res*, 2013/2., 261–288., 287–288.

Temperman szerint az állam a vallás gyakorlója számára a vallásszabadság tekintetében azonos jogokat biztosít, a blaszfém vélemények közzétételétől függetlenül, a vallásszabadság jogának pedig nem része a vallások külső kritikáktól, támadásoktól való megóvása. Török és Temperman megközelítését el kell fogadnunk, hiszen megállapítható, hogy a blaszfémia a vallásszabadsághoz való jog egyetlen elemét (a meggyőződés szabad megválasztása, megváltoztatása, attól való elhatárolódás, a vallásgyakorlás szabadsága, vallási szertartások elvégzése, azokon való részvétel, vallási alapú vélemények nyilvános kifejtése<sup>42</sup>) sem érinti közvetlenül.

A vallásszabadsághoz fűződő jog sérelmének megállapítása a vizsgált ítéletben több szempontból is érdekes. Egyfelől, a „lelkiismereti szabadság sérelme” (1959-es Ptk. 76. §), amely a vallásszabadság jogával legalábbis erősen rokonítható, elsősorban alapjogi jellege miatt nem került be nevesített személyiségi jogként a 2013-as Ptk.-ba; a bíróság ítéletében mégis – e jogalkotói törekvéssel ellentétesen – egy alapjogot csempészett a polgári jogi jogviszonyok területére. Ez az alapjogi dogmatika szempontjából is kérdéseket vet fel; természetesen nem zárható ki, hogy a vallásszabadsághoz fűződő jogot nemcsak az állam szervei, hanem magánszemélyek is képesek lehetnek megsérteni, de ennek eddig elsősorban büntetőjogi következményei lehettek (1. Btk. 215. §, illetve BH1999. 292.). Az sem világos, hogy a vallási dogmák (az élet kezdetéről alkotott felfogás, illetve az áldozás szentsége) meggyalázása, ami az ügyben kétségkívül megvalósult, alkalmas-e mások (a hívek) vallásszabadságának akadályozására, korlátozására. Az efféle gyalázkodó cselekményektől függetlenül a katolikus hívek szabadon gyakorolhatják vallásukat; esetleg a vallásgyakorlástól, a társadalmi életben való részvételüktől való elrettenő erőre lehetne hivatkozni, de a kérdéses cselekmény ilyen következményre önmagában aligha vezethetett.

A vallásszabadság sérelmének megállapítása felidézi a régi vitát az alapjogok horizontális hatályával kapcsolatban. Kérdés, hogy a magánjogi jogalanyoknak van-e kötelezettségük egymás alapjogainak tiszteletben tartására, illetve, hogy kötelezi-e őket az Alaptörvényben meghatározott alapjogi katalógus egymás közti viszonyaikban. Lehetséges-e közvetlenül az Alaptörvényre hivatkozni ebben az esetben, ahogyan az a vallásszabadság tekintetében jelen ügyben is történt?

Lábady álláspontja szerint az Alkotmány a magánjog közvetlen forrása is. Alkalmazása nem csupán közvetett módon hat a magánjogi jogviszonyokra, oly módon, hogy a magánjogi szabályozásnak összhangban kell lennie azzal, hanem közvetlen, direkt módon is jogforrás, azaz bíróság előtt érvényesíthető – erre Lábady konkrét magyar bírósági ítéleteket is hoz példaként.<sup>43</sup> Az AB is kimondta egyes

<sup>42</sup> SCHANDA Balázs: *Magyar állami egyházjog*. Budapest, Pázmány Press, 2012. 25–40.

<sup>43</sup> LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Pécs–Budapest, Dialóg Campus, 1997. 161–163.

esetekben, már az Alaptörvény előtti időben is, hogy alapjog-korlátozó magánjogi szabállyal szemben közvetlenül felhívható az Alkotmány.<sup>44</sup> Lábady szerint az Alkotmány egyértelműen kötelezi a bíróságokat, és mivel a bíróságok döntése a gyakorlatban e jogok érvényesülését kényszerítik ki, az Alkotmány a magánjogi jogalanyok számára is kötelező,<sup>45</sup> függetlenül attól, hogy van-e az adott helyzetben alkalmazható alacsonyabb szintű jogszabály.

Vékás Lajos ezzel az állásponttal szembehelyezkedve úgy érvelt, hogy a magánjog alanyaira az alapjogok csak a magánjogi jogszabályok közvetítésével fejtenek ki hatást.<sup>46</sup> Az alapjogok alapvetően az állammal szemben védik a magánautonómia területét. A bíróságoknak valóban figyelemmel kell lenniük az alapjogok követelményeire, de a magánautonómia tiszteletben tartása miatt az Alkotmány közvetlenül – tehát más jogszabályok közvetítésének hiányában – nem alkalmazható a magánjogi jogviszonyokban.<sup>47</sup>

Az Alaptörvény 2012-es elfogadását követően, az alkotmányjogi panasz<sup>48</sup> intézményének jogrendszerbeli megjelenésével a helyzet alapvetően változott meg. Az AB konkrét ügyekben – magánjogi jogalanyok vitái nyomán – született bírói döntéseken kéri számon az alkotmányos szempontok megfelelő mérlegelését és az alapjogok érvényesülését. Az alkotmánybírói gyakorlat a „rendőrképmás”-ügyekben<sup>49</sup> pl. a Ptk. 2:44. § félretételével – a képmáshoz való jog felhasználásának az érintett általi hozzájárulásához való kötöttségét fellazítva – jutott el oda, hogy a szólásszabadság, illetve a tájékozódáshoz való jog szempontja a Ptk. 2:48. § értelmezésében is irányadó. A rendőrök képmása tehát szabadon közölhető, „[a] nyilvános helyen készült, nem sértő, az érintett személyt tárgyilagosan ábrázoló felvétel általában nyilvánosságra hozható engedély nélkül, ha az a közérdeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódik és a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatásához kötődik”.<sup>50</sup>

---

<sup>44</sup> 64/1991. (XII. 17.) AB határozat (az első abortusz-határozat); 21/1996. (V. 17.) AB határozat (a kiskorúak egyesülési jogáról), I. LÁBADY Tamás: Alkotmányjogi hatások a készülő Ptk. szabályaira. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/2., 13–19., 17.

<sup>45</sup> LÁBADY i. m. (45. lj.) 18.

<sup>46</sup> VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*. Budapest, HVG-ORAC, 2001. 152–156.

<sup>47</sup> Uo.

<sup>48</sup> L. BITSKEY Botond – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Az alkotmányjogi panasz kézikönyve*. Budapest, HVG-ORAC, 2015.

<sup>49</sup> SZEGHALMI Veronika – PAPP János Tamás: A rendőr képmásának védelme – a vita jelenlegi állása. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/4., 95–110.

<sup>50</sup> 28/2014. (IX. 29.) AB határozat, Indokolás, [44] bek.

A Kúria némi vívódás után végül elfogadta e megközelítést: „[a]mennyiben a közhatalmat gyakorló személy fellépésére a közéletet befolyásoló események során kerül sor, a képmáshoz való személyiségi jogainak gyakorlása, azok korlátozhatósága az általános, azaz a közéleti eseményeken pusztán jelenlévő magánszemélyek jogvédelmének szabályaihoz képest eltérő megítélés alá eshet.”<sup>51</sup> A rendőr tehát intézkedése során ugyan nem végez nyilvános közéleti szereplést, de ha tevékenysége közüggel kapcsolatos – és erős vélelem szól amellett, hogy a rendőr feladatellátása, amelyet a közhatalom képviselőjeként fejt ki, e körbe tartozik –, akkor a Ptk. értelmezésébe be kell hozni az alkotmányos szempontokat is, ami egy lépés az alapjogok horizontális hatályának elismerése felé.<sup>52</sup> Az egyedi ügyekben e szempont mérlegelése az AB és a Kúria által még nem egészen egységes, amint azt a konkrét alkotmányjogi panaszok után született újabb AB határozatok igazolják, amelyek újra és újra megerősítették a nyilvánosság érdekeihez fűződő szempont jelentőségét.<sup>53</sup>

Elvi akadálya tehát nincs annak, hogy magánfelek egymás közti vitáiban a bíróság figyelemmel legyen az alapjogok érvényesülésére, illetve annak sérelmére, de a konkrét ügyben a vallásszabadság joga a fentiek szerint aligha sérülhetett.

## 6. Zárzó

Lábady Tamás az AB tagja volt, amikor a 30/1992. (VI. 10.) AB határozat született, amely a társadalmi csoportoknak a gyűlölködő véleményekkel szembeni védelmére vonatkozott, és lefektette a szólásszabadság határaitól folyó későbbi, végző soron a szólásszabadság széles körű, így a közösségek szűkebb körű védelméhez, majd ezekből eredően a Ptk. új szabályának megalkotásához vezető diskurzus alapjait. Lábady Tamás egyfelől alkotmánybíróként megszavazta a gyalázkodó vélemények alkotmányos védelmét kimondó 1992-es határozatot, másfelől felperesként alkalmazni kívánta a Ptk. azon szabályát, amely a gyalázkodó véleményekkel szemben is védelmet nyújt egyes társadalmi csoportoknak, közösségeknek. Bő két évtized alatt tehát jogi gondolkodása e tekintetben változott, és azt az általa kezdeményezett perről zajló beszélgetéseink is megerősítették. Lényeges szempont az is,

<sup>51</sup> 1/2015. számú BKMPJE határozat, IV. 3. pont.

<sup>52</sup> GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: *Alkotmányos polgári jog? Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2011; GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – BEDŐ Renáta: *Az alapvető jogok érvényesítése a magánjogi jogviták során – az újabb alkotmánybírói gyakorlat (2014–2018)*. *Alkotmánybírói Szemle*, 2018/1.

<sup>53</sup> 16/2016. (X. 20.) AB határozat; 17/2016. (X. 20.) AB határozat; 3/2017. (II. 25.) AB határozat.

hogy keresztényként, katolikusként kezdeményezett polgári pert, a katolikus egyház híveinek méltóságát védve; e tekintetben alkotmánybírói felfogásával teljes összhangban cselekedett, hiszen a testületben töltött évei alatt számos alkalommal szállt síkra az emberi méltóság védelméért. Az ügyben született jogerős ítélet kúriai felülvizsgálata éppen az ő halála miatt lett felfüggesztve, de az eljárás végső lezárása előtt is érdemes alapos vizsgálat tárgyává tennünk azt. Lábady Tamás érintettként nem elemezné nyilvánosan a döntést, de biztosan örömmel fogadta volna, hogy más megtette ezt helyette.